

122. Amallarning bajarilish tartibi

Yondosh mavzu:

O'zbekiston
o'simlikshunosligi.

Ko'paytirish, qo'shish,
bo'lish, ayirish.

1. Masalalarni taqqoslang.

- Bir butadan 9 kilogramm, ikkinchi butadan ikki marta ko'p anor terib olindi. Ikki butadan necha kilogramm anor terib olingan?
- Birinchi qopda 48 kilogramm, ikkinchi qopda esa 6 marta kam bug'doy bor. Ikkita qopda necha kilogramm bug'doy bor? Bu ikki masala nimasi bilan farq qiladi? Ularning umumiy jihati nimada?

Faqat qo'shish bilan ayirish yoki ko'paytirish bilan bo'lish amallarini o'z ichiga olgan ifodalarda amallar chapdan o'ngga tomon tartib bilan bajariladi.

2. Hisoblang.

$$126 - 24 + 12$$

$$824 - 30 - 12$$

$$234 + 241 + 121$$

$$341 - 214 - 100$$

$$3 \cdot 2 \cdot 6$$

$$15 : 5 \cdot 2$$

3. Bir-biriga ko'paytirganda aynan bir son: 18; 24; 36 hosil bo'ladigan bir nechta sonlar juftligini toping.

Namuna: $2 \cdot 9 = 3 \cdot 6 = 18$.

Har bir son uchun nechta shunday variant hosil bo'lishi mumkin?

4. Namuna bo'yicha bajaring.

Namuna:

$$96 - 5 \cdot 4 = 96 - 20 = 76$$

$$36 : 6 + 81 = 6 + 81 = 87$$

$$69 - 3 \cdot 6$$

$$48 + 6 \cdot 9$$

$$54 : 9 + 24$$

$$81 : 9 - 5$$

$$6 \cdot 7 - 14$$

$$42 + 14 : 2$$

$$99 - 18 : 2$$

$$19 + 7 \cdot 7$$

$$63 : 9 + 29$$

$$45 : 5 - 3$$

$$6 \cdot 9 - 25$$

$$46 + 72 : 9$$

5. Jadvalni rasm bo'yicha to'ldiring. Teskari masala o'ylab toping.

	Bir yashikdagi pomidorlar massasi	Yashiklar soni	Hamma yashiklardagi pomidorlar massasi

6. Jadvalni daftaringizga ko'chirib chizing. Uni to'ldiring.

a	81	42	36	18
b	9	7	6	2
$c = a : b$				
$d = c + 14$				

7. Yuk mashinasi birinchi safar 454 ta, ikkinchi safar birinchi safardagidan 127 ta kam, uchinchi safar esa ikkinchi safardagidan 144 ta ko'p tarvuz keltirdi. Mashina qachon ko'p tarvuz keltirgan: birinchi safarmi yoki uchinchi safarmi? Qancha ko'p keltirgan?

123. Amallarning bajarilish tartibi

Yondosh mavzu:
paxta.

Arifmetik amallar.

1. Masalalarga doir ifodalar yozing.

I tupda	II tupda	Jami
a ta chanoq	b ta ko'p chanoq	?
a ta chanoq	b marta ko'p	?
a ta chanoq	b ta kam chanoq	?
a ta chanoq	b marta kam	?

Sonli ifodalarda amallar quyidagi tartibda bajariladi:
dastlab ko'paytirish va bo'lish tartib bilan chapdan o'ngga;
keyin qo'shish va ayirish tartib bilan chapdan o'ngga.

2. Amallarning bajarilish tartibiga rioya qilgan holda hisoblang.

$$6 : 2 + 20 + 11$$

$$21 + 24 : 6 - 17 + 46$$

$$135 - 7 \cdot 8 + 14$$

$$42 : 6 + 36 : 9$$

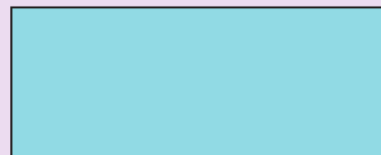

3. Jadvalni daftaringizga ko'chirib chizing va to'ldiring.

a	5	7	4	8
$b = a \cdot 3$				
$c = b - 5$				
$d = c + 2$				

4. To'g'ri to'rtburchakning tomonlarini o'lchang. Uning yuzi va perimetrini toping.

5. Amallar dasturini tuzing.

$$28 - 14 : 2 + 5$$

$$52 + 15 : 3 - 20$$

$$61 - 5 \cdot 5 + 4$$

$$24 + 4 \cdot 6 - 16$$

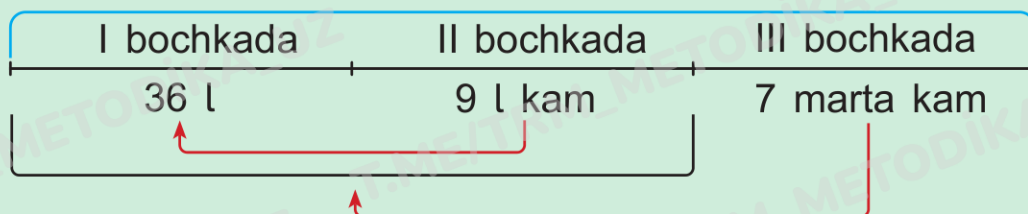
$$50 + 20 - 10 : 2$$

$$40 - 10 + 36 : 6$$

6. Sxema bo'yicha masala o'ylab toping va uni yeching.

?

7. Hisoblang.

$$26 - 24 : 4$$

$$15 + 16 : 8$$

$$27 : 3 + 13$$

$$30 : 10 + 9$$

$$63 : 7 + 19$$

$$18 - 18 : 6$$

$$82 - 54 : 9$$

$$47 - 25 : 5$$

$$64 : 8 + 69$$

$$72 : 8 + 69$$

$$49 : 7 + 47$$

$$74 - 45 : 9$$

124. Amallarning bajarilish tartibi

Yondosh mavzu:

Buyuk ipak yo'li.

Ifodalarni qo'shish, qavslar.

1. Karvonda 6 ta bir o'rkachli va 8 ta ikki o'rkachli tuya bor. Tuyalarning birinchi yarmiga gazlamalar orilgan, ikkinchi yarmiga esa maxsus yuklar orilgan. Nechta tuyaga gazlamalar orilgan? $6 + 8 : 2 = 6 + 4 = 10$ ifodadagi xatoni toping. Xatoni qanday tuzatish mumkin? Dastlab qaysi amalni bajarish kerak? Keyin qaysi amal bajariladi?

Qavslifodalarda amallarning bajarilish tartibi:

1. Qavslar ichidagi amallar birinchi navbatda bajariladi.
2. Keyin ko'paytirish va bo'lish tartib bilan chapdan o'ngga bajariladi.
3. Oxirida qo'shish va ayirish bajariladi.

2. Misollarni namuna bo'yicha yeching:

Namuna: $100 - (91 - 9) = 100 - 82 = 18$.

$$254 - (60 + 6)$$

$$200 - (180 + 9)$$

$$341 + (61 - 5)$$

$$345 - (121 - 8)$$

3. Hisoblang.

$$(81 - 9) : 9$$

$$81 - 9 : 9$$

$$(45 - 25) : 5$$

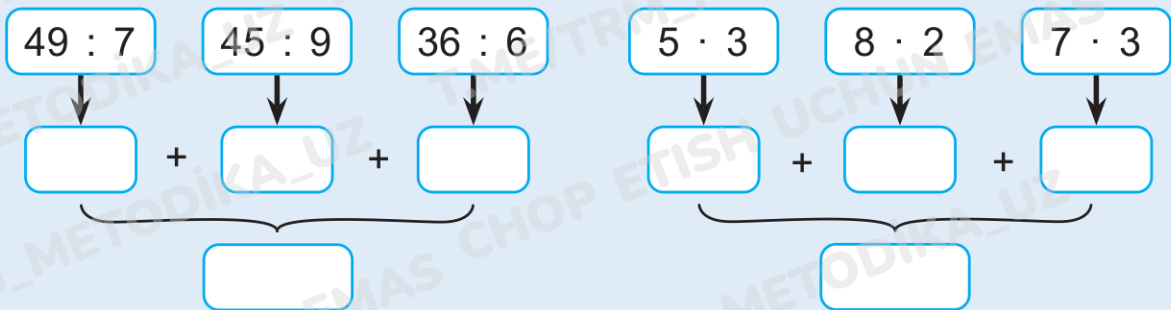
$$45 - 25 : 5$$

$$(12 - 3) \cdot 4$$

$$12 - 3 \cdot 4$$

4. Sxema bo'yicha ifoda tuzing.

5. Halima xola 30 metr gazlama sotib oldi. U 18 metr gazlamadan choyshab, qolgan gazlamadan esa 6 ta yostiqlik tikdi. Bitta yostiqlik jildiga necha metr gazlama ketgan?

6. Qonuniyatni aniqlang, yana beshta misol yozing.

$$(2 + 2) \cdot 2 : 2 = 4$$

$$(3 + 3) \cdot 3 : 3$$

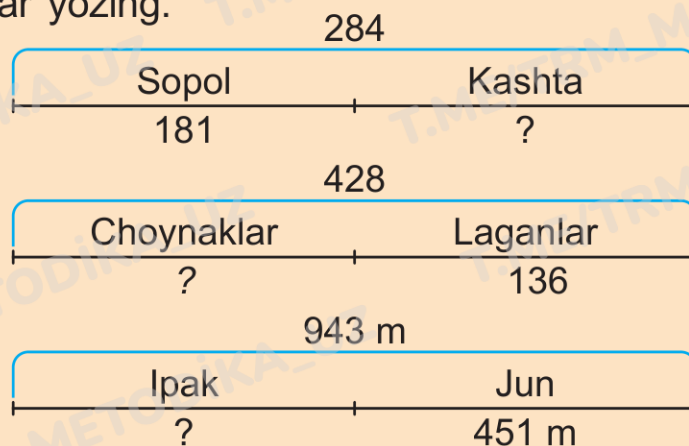
7. Hisoblang.

$$(5 + 16) : 3 \quad (15 + 6) : 7 \quad 18 : (41 - 32) \quad 81 : 9 - 7$$

$$(22 + 8) : 10 \quad 45 : 9 - 2 \quad 48 : 8 + 10 \quad 48 : 6 + 12$$

8. Sxemalar bo'yicha masalalar o'ylab toping. Ularga doir tenglamalar yozing.

125. Amallarning bajarilish tartibi

Yondosh mavzu:
O'zbekiston san'ati.

Arifmetik amallar.

1. Muzeyga 16 ta rasm, 28 ta qadimiy ko'za va 4 ta haykalcha keltirildi. Hamma eksponatlar baravardan bo'ldi va muzeyning 4 ta ko'rgazmalar zaliga joylashtirildi. Har bir zalda jami nechta eksponat bor?

2. Hisoblang.

$$(27 : 3 + 15) - 18 : 3$$

$$29 + 14 : 2 + 42$$

$$(46 + 54) : 10 + 56$$

$$(51 - 54 : 6) + 17$$

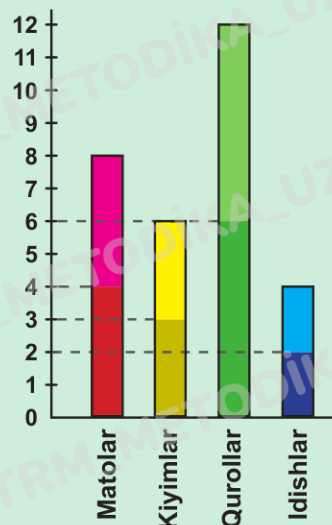
$$(16 + 16 : 2) - 24 : 6$$

$$81 : 9 + 63 - 15$$

3. Muzey eksponatlari baravardan ikkita qavatga taqsimlangan. Har bir qavatda nechtdan eksponat borligini qanday bilish mumkin? Butun muzeyda qancha borligini-chi?

Ko'rgazma yoki muzeyni tomosha qilish, ayniqsa, ekskursivod hamrohligida yanada qiziqarli bo'ladi. U har bir eksponat haqida atroflicha ma'lumot beradi va unga turli savollar berish mumkin.

4. Tenglamalarni yeching.

$$25 : x = 5$$

$$7 \cdot x = 49$$

$$x : 4 = 8$$

5. Ifodalarni tanlang.

- a) Ko'chaning bir tomonida a ta, ikkinchi tomonida b ta yangi uy qurilmoqda. c ta uy qurib bitkazildi. Yana nechta uyni qurib bitkazish kerak?
- b) Uyda a ta xonadon bor. Ulardan b tasi bir xonali, ikki xonali xonadonlar bir xonalilardan 2 marta ko'p, qolganlari uch xonali xonadonlar. Uyda nechta uch xonali xonadon bor?
- d) Sovg'alar do'konida a ta ro'mol, b ta lagan va c ta do'ppi sotildi. Tovarlarining yarmi sayyohlarga bir kunda sotildi. Nechta sovg'a sotilgan?

$$a - b - b \cdot 2$$

$$(a + b) - c$$

$$(a + b + c) : 2$$

6. Yangi uyga 100 ta deraza romi keltirildi. 28 ta rom birinchi qavatdagi do'konlarga qo'yildi, qolgan romlar yuqoridagi qavatlarga 9 tadan taqsimlandi. Bu uy necha qavatli?

7. O'lkamizning qadimiy san'ati namoyandalaridan birining kasbi qanday atalganini bilib oling. Ifodani hisoblang va harflarni amallarning bajarilish tartibi bo'yicha yozing.

$$\underset{a}{72} : \underset{g}{8} + \underset{r}{25} : \underset{a}{5} - (\underset{z}{70} - \underset{r}{67}) + \underset{r}{8}$$

8. Jadvalni daftaringizga chizing. Qonuniyatni aniqlang va jadvalni to'ldiring.

a	2	3	4			
b	4	5	6			
P	12					